

Марія Юрчак

ВПЛИВ ПОМАРАНЧЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ НА ПОЛІТИКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО УКРАЇНИ В 2004–2005 РР.

У статті визначено вплив суспільно-політичних подій в Україні 2004–2005 рр. на формування зовнішньої політики ЄС; виявлено чинники, котрі стримували Європейський Союз від поглиблення співпраці з Україною у пост-помаранчевий період.

Ключові слова: Помаранчева революція, зовнішня політика ЄС, розширення ЄС, Україна, Європейська політика сусідства.

Минуло десять років з часу Помаранчевої революції, коли Україна підписала й ратифікувала Угоду про Асоціацію з Європейський Союзом. Так прагнення європейських цінностей і стандартів життя нашого народу нарешті було закріплене вагомим юридичним актом. Але Україні й досі не надано перспективи членства в ЄС, а серед членів Унії немає однозначного сприйняття європейських амбіцій нашої держави – отже, на порядку денному залишаються ті ж самі питання, що були порушені у 2004 році. Так само актуальною залишається низка причин, що гальмували європейський поступ Києва з боку Євросоюзу.

Мета нашої статті – з'ясувати, як події, що отримали назву Помаранчевої революції, “на короткій дистанції” 2004–2005 рр. вплинули на політику ЄС щодо України. Історіографічну базу дослідження становлять праці А. Гальчинського [1], С. Кульчицького [2], М. Лазаровича [3], О. Сушка [4], Д. Яневського [5] та інших. Оскільки вітчизняна історіографія здебільшого розглядає зміни у зовнішньополітичній стратегії нашої держави, то доречно звернутися до напрацювань зарубіжної історичної науки: статей П. Воловські [6], Г. Громадського [7, 8], А. Каратницького [9], Т. Кузьо [10, 11], індивідуальних та колективних монографій таких авторів як А. Аслунд [12], В. Вальзенбах [13], Е. Вілсон [14], П. Кубічек [15], П. Кузик [16], А. Мошес [17], Р. Пуглісі [18], М. Рот [19], Д. Томас [20], С. Фішер [21], Д. Хаттон [22], Р. Янгс [23].

Зрозуміти значення Помаранчевої революції у відносинах між ЄС та Україною неможливо без оцінок вихідних позицій обох сторін. 2004 рік став історичним для Унії – внаслідок найбільшої, п'ятої хвилі розширення, до кола європейських держав прийняли 10 країн. Україна відтак стала безпосереднім і найбільшим сусідом одного із найсильніших гравців на міжнародній арені. Причому сусідом аж трьох, а незабаром – чотирьох держав ЄС, які, до того ж, також є членами НАТО.

Не оминемо увагою той факт, що у 2004 р. українська співачка Руслана стала переможницею міжнародного пісенного конкурсу “Євробачення” – це стало додатковим інформаційним приводом, щоб про Україну заговорили закордоном. Заснований на етнічних українських мотивах, виступ Руслани Лижичко з її “Дикими танцями” у Стамбулі став виразником сили, волі, агресивної феміності. Згодом сила і воля виконавиці знадобилася для того, щоб очолити на Майдані незалежності мільйони прихильників змін в Україні.

У зв'язку з розширенням у ЄС постали питання: чи закінчаться межі ЄС межами географічної Європи? Чи вичерпається на цьому його інтеграційний потенціал? Частина слов'янських, пострадянських республік була включена у

Союз, інша – залишилася “за бортом”. Чи це означало, що необхідні реформи не було проведено, чи було проведено вододіл між “європейським” та неєвропейським світом? Чи випала Україні роль “санітарного кордону” з Росією? У будь-якому разі розширення вимагало вибудовувати нову структуру взаємовідносин ЄС з Україною.

Разом із тим, новий безпосередній сусід Об’єднаної Європи внаслідок низки гучних корупційних скандалів, пов’язаних з іменем тогочасного президента та провалом його політики багатовекторності, знаходився у певній політичній ізоляції від Європи.

Чимало із запропонованого за 13 років у відносинах із Заходом за браком політичної волі з обох сторін виявилось розчаруванням, а внутрішні чвари в українському політикумі призвели до зростаючого відчуття втоми від України у західних інститутах наприкінці правління Л. Кучми [22, с. 7].

Проєвропейська риторика Кучми не мала шансів на реалізацію, позаяк це означало б глибокі внутрішні реформи та злам корупційної системи, частиною якої він був сам. У результаті, станом на 2004 рік Україна залишалася країною з частковою ринковою економікою, зі значним тіньовим ринком та під егідою олігархічних кланів [22, с. 14].

Україна готувалася до майбутніх виборів глави держави, і Європа поставила майбутнє відносин з Україною в залежність від чесного та прозорого електорального процесу. Основними конкурентами на президентський пост виступали “прозахідний” кандидат Віктор Ющенко та “проросійський” – Віктор Янукович. “Наша Україна” Ющенка розумілася європейцями як політична сила, що “поділяла спільні цінності” [10, с. 7].

Коли в знак протесту проти фальсифікацій у другому турі президентських виборів, котрий пройшов 20 листопада, сотні тисяч українців вийшли на вулиці Києва на підтримку Ющенка, здавалося, що Україна готова повною мірою реалізувати свій європейський вибір після розчарувань і відсутності реформ в роки Кучми. 3 грудня Верховний суд України визнав результати другого туру виборів недійсними і призначив перевибори на 26 грудня, у ході яких Ющенко переміг з результатом 51,2 %.

Важливим є той факт, що Помаранчева революція дозволила ЄС утвердитися у якості вагомого міжнародного гравця: цьому сприяли неодноразові візити дипломатів до Києва, високий представник ЄС з питань спільної зовнішньої політики та політики безпеки Хав’єр Солана для врегулювання політичної ситуації декілька разів відвідував Україну упродовж зими 2004–2005 рр.

Віктор Ющенко відкинув політику багатовекторності свого попередника на користь чіткої прозахідної орієнтації та прагнув визнання України країною з ринковою економікою, що є передумовою членства в ЄС, підтримки ЄС щодо членства України в СОТ, переходу від відносин партнерства до угоди про асоціацію та в кінці-кінців – членства [24, с. 89]. Однак лише перші два запити були реалізовані, в той час як переговори щодо асоціації були розпочаті лише у вересні 2008 р. Для координації всієї урядової діяльності, пов’язаної з ЄС, головною реалізацією Плану дій, підписаного 21 лютого 2005 року, була запроваджена посада віце-прем’єр-міністра з питань європейської інтеграції [7, с. 23].

Проте вже в перші місяці президентства Ющенка стало очевидним розходження між Європейською Комісією, котра була дуже обережною у своїх рішеннях щодо України, та Європарламентом, котрий демонстрував всебічну підтримку пост-помаранчевій країні. Так, 13 січня 2005 р. Комісар із зовнішніх справ ЄС Беніта Ферреро-Вальднер, говорячи про перспективи членства України в ЄС у Вашингтоні, промовила фразу, котра на десятиліття стане хрестоматійною: “Двері не відчинені, але й не зачинені” [7, с. 9]. Того ж дня

Європейський парламент підтримав 467 голосами за та 19 – проти безпрецедентну для інституцій Євросоюзу резолюцію, у ній представницький орган ЄС закликав Раду, Комісію та держави-члени “розглянути, поза межами заходів Плану дій в рамках європейської політики сусідства, інші форми асоціації з Україною, надання чіткої європейської перспективи країні та відповіді на продемонстровані переважною більшістю українського народу прагнення, що в кінцевому рахунку може призвести до вступу країни до ЄС”. Окрім цього, Європарламент зобов’язався “допомагати і підтримувати Україну” в процесі трансформації, що має на меті повноправне членство в Євросоюзі [25].

Трирічний План дій з активізації співробітництва між Євросоюзом та Україною в рамках європейської політики “нового сусідства” Україна і ЄС підписали 21 лютого 2005 р. [26]. Це був важливий крок, однак вже на початку 2005 р. було очевидно, що План, підготовлений ще за президенства Л. Кучми, потребує перегляду. 25 лютого 2005 р. було підписано План дій з десятьма додатковими пунктами, що стосувалися: надання українській економіці статусу ринкової, підтримки вступу країни в СОТ, перспектив створення зони вільної торгівлі між Україною і ЄС, спрощення візового режиму між Україною і Євросоюзом (Україна скасувала візи для громадян ЄС із весни 2005 р. і очікувала відповідного зустрічного кроку зі сторони ЄС).

Під час саміту ЄС–Україна 1 грудня 2005 р. у Києві сторони констатували, що відносини стали “глибшими і потужнішими” [27].

Вони відзначили декілька досягнень: перш за все, підписання Плану дій ЄС–Україна та істотний прогрес, досягнутий у його реалізації, конструктивну роль України в європейській спільній зовнішній та безпековій політиці (Придністровський конфлікт, Білорусь), початок переговорів зі спрощення візового режиму [27]. 23 грудня Рада Європейського Союзу надала Україні статус країни із ринковою економікою, однак цей крок Р. Лінднер називає скоріш символічним [28, с. 68].

Було підписано декілька важливих документів зі співпраці в сфері енергетики та транспорту. Зокрема, Україна та Європейський Союз підписали Меморандум порозуміння із співпраці в енергетичній сфері [29], Угоду щодо деяких аспектів повітряного транспорту [30], Угоду із співпраці у супутниковій навігаційній системі “Галілео” [31]. Однак усі ці досягнення були недостатніми для побудови нової послідовної політики щодо України як Євросоюзу в цілому, так і країн-членів.

Представники ЄС із європейських інституцій та країн-членів неофіційно критикували брак серйозних реформ, насамперед, у сфері економіки, повільний прогрес в переговорах щодо членства в СОТ (українська влада планувала увійти в СОТ у 2005 р.), скромні досягнення в інших сферах, наприклад, в юстиції та судочинстві. Інколи з’являлась і офіційна критика з боку ЄС, але радше “позитивна критика” [8, с. 19].

Основною причиною провалу реформ та досягнення довготривалих стратегічних цілей в Україні треба вважати нездатність політичних лідерів до знаходження компромісу і особисте протиборство президента та прем’єр-міністра, корумпованість політичної системи. Надія та оптимізм швидко розвіялися, оскільки лідери революції стали проти борцями, що призвело до розпаду коаліції. Це означало, що Україна стала вразливою до впливу Росії.

Однак було б несправедливо вважати, що поштовх Помаранчевої революції не досяг бажаних результатів у сфері євроінтеграції виключно через помилки України. Чому ж Помаранчева революція, яка була з ентузіазмом сприйнята більшістю Західної Європи, не стала поворотним моментом у відносинах ЄС щодо України? Адже навіть за окреслених умов існування Помаранчевої коаліції, ЄС міг би стати стабілізуючим фактором всередині України щодо її

декларованого, але подекуди не дотриманого “європейського вибору”. Ми виокремили низку причин, чому Помаранчева революція не спонукала ЄС у 2005 р. перейти Рубікон, що відділяє риторичку від конкретних дій.

1) “Втома від розширення” в ЄС. Унія з союзу 15 держав перетворилася на гетерогенне об’єднання 25 країн, причому перспективу членства було надано Болгарії, Румунії, Хорватії та Туреччині. У Європі вважали, що Союз потребує тривалого часу, аби “перетравити” розширення. Тому Україна (та Молдова) залишалися єдиними державами в Європі, що шукають членства, але не отримують обіцянки.

2) Внутрішня криза ЄС. Необхідні для того, щоб справитися із розширенням форми були відхилені на референдумі в Данії та Франції. Євросоюз був у розпалі інституційної кризи після того, як Нідерланди та Франція не підтримали запропоновану конституцію ЄС. Союз був занепокоєний тим, що не-голосування загрожує майбутньому європейському проекту. “Певною мірою, Україні просто не пощастило, що її демократичний прорив припав на час, коли у ЄС панувала думка про поглиблення, а не розширення Союзу”, – вважає Деніел Хаттон [22, с. 17–18].

Наступна криза, що виникла у другій половині 2005 р., стосувалась бюджету ЄС на 2007–2013 рр. [8, с. 9].

3) Вищезазначені чинники діяли на тлі дискусії про межі Європи та були з нею органічно зв’язаними. Якщо у 2002 р. тогочасний президент Єврокомісії Р. Проді заявляв, що “в Україні стільки ж шансів увійти в ЄС, як у Нової Зеландії” [23, с. 37], то у 2004 р., коли мирний протест громадян України виявив пострадянське суспільство, готове прийняти європейські цінності, розрив із пострадянським світом та євразійськими настроями, ЄС змушений був переглянути свої підходи щодо розширення.

4) Подвійні стандарти ЄС. Хоча ЄС ніколи не висував альтернативи ЄС чи СНД, він показував на відкриті двері Балканам, але не західним членам СНД [22, с. 7], притому, що Україна стоїть далеко попереду Балкан у багатьох показниках, особливо що стосується міжетнічних взаємин [10, с. 37].

5) “Втома” від України у 2005 р. перейшла на “якісно новий рівень”. Тепер обидві сторони стали заручниками різних очікувань: Україна очікувала чіткого сигналу від ЄС, а ЄС не пропонував обіцянку членства без виконаних формальних вимог. Аби відповідати критеріям ЄС Україні ще необхідно було провести значні жорсткі реформи, але еліті України, серед якої було ще багато чинників з “епохи кучмізму”, без заохочення зі сторони ЄС було важко виправдати ці жорсткі реформи, необхідні, для того щоб розв’язати структурні економічні проблеми в Україні. У той час, як у лідерів України ще було достатньо політичної волі, аби проштовхнути необхідні реформи, ЄС жонгливав риторикою, але мовчав з питань членства.

Україна почала реалізацію внутрішніх реформ, таких, як лібералізація іноземних капіталовкладень та узгодження політик з міжнародними організаціями, як МВФ та Світовий банк, однак відсутність підтримки зі сторони Брюсселя знизила ефективність реформ [24, с. 106].

Можна критикувати ЄС за те, що він не запропонував Україні членство у найближчий час після Помаранчевої революції, хоча демократія і ринкова економіка в Україні була набагато більш розвинена, аніж в Румунії та Болгарії в кінці 90-х, коли ЄС відкрив їм шлях до членства. Втім, аби бути справедливим, треба зазначити, що ЄС як інтеграційне утворення сильно ускладнився з часу свого заснування, відповідно і зросли вимоги до його партнерів.

Запропонована ЄС “Європейська політика сусідства” не могла бути альтернативою членства. Вона зібрала в один кошик країни Північної Африки та Україну, що категорично не влаштовувало останню. Ця ініціатива була навіть

гіршою, аніж “Ширша Європа”, бо з нею виключено згадку про ст. 49. Договору про ЄС [8, с. 10].

У самій своїй концептуальній основі ЄПС суперечить поглядам українського керівництва, котре повсякчас наголошує, що Україна – це європейська країна (тобто, частина Європи), а не її сусід [8, с. 20].

6) Відсутність чіткої стратегії в ЄС щодо України – це ключова проблема двосторонніх відносин. У Європі не було згоди щодо ступеня та способу зміцнення стосунків ЄС з Україною; не досягнуто однастайності з приводу визнання України потенційним членом. Після Помаранчевої революції розбіжності між країнами-членами стали більш очевидними [23, с. 35].

Позитивне сприйняття мали Скандинавські країни та деякі країни ЦСЄ, категоричними противниками виступали Франція та Німеччина.

Гж. Громадські називає однією з причин, що вплинула на позицію ЄС щодо України, парламентські вибори в Німеччині та вибори президента і сейму в Польщі. Оскільки позиція цих країн є важливою у формуванні загального ставлення ЄС до України, зважаючи на їх активність в ході Помаранчевої революції, вибори спричинили кількомісячну затримку в їх діяльності щодо України [8, с. 11].

ЄС ставив відносини з Україною у залежність від парламентських виборів 2006 р. [23, с. 35].

7) У ЄС повільно змінювалося сприйняття України: від спотвореного враження про Україну як “напівРосію” [32, с. 220] упродовж дев’яностих років (країну, що наслідує Російський тип демократії та ринкової економіки) до незалежного суб’єкта, як європейську державу з європейським суспільством, подібним до суспільств в країнах-членах ЄС.

8) Не зіграла на руку орієнтація ЄС виключно на співпрацю з В. Ющенком, котрий був близьким європейським християнським лібералом. Однак Європа не повинна була орієнтуватися виключно на співпрацю з “Нашою Україною”, але й з популістським блоком Ю. Тимошенко та соціалістами [10, с. 7].

9) побоювання реакції нео-імпералістичної Росії постійно стримувало ЄС від того, аби подати Україні руку та привести її на Захід [10, с. 6]. По-перше, ЄС сповідує підхід “Росія – перша”. Україна цікавила Захід на початках незалежності, доки вона володіла ядерним потенціалом, який необхідно було знищити [32, с. 220]. З середини 1990-х років основна увага приділялася Росії. Після Помаранчевої революції ЄС побоювався робити рішучі кроки, аби не стати жертвою енергетичного чи політичного шантажу зі сторони Кремля. глобальна енергетична криза, на порозі якої став світ з початком війни в Іраку, призвела до того, що єдиним відносно надійним джерелом енергоресурсів для ЄС стали російські нафта і газ, тому Париж та Берлін закривали очі як на авторитаризм Путіна, так і на спроби реставрації Радянської імперії [33].

Хоча поруч із цим побоюванням існувала надія, що Україна володіє тим демократичним потенціалом, котрий здатен трансформувати Росію.

У результаті Помаранчевої революції Україна однозначно засвідчила, що вона – європейська держава не лише за географією, а й, головне, за прихильністю до основних європейських цінностей. Найбільш помітною зміною після Помаранчевої революції є зміна сприйняття України всередині ЄС, особливо серед старих країн-членів на рівні суспільств. Імідж України і особливо українського суспільства істотно покращився у порівнянні з періодом до 2004 року, причому цей інтерес має позитивно іншу якість, аніж за президентства Л. Кучми.

Проте сама Помаранчева революція не може розглядатися як геополітична переорієнтація на Захід, хоча вона є його символом, – для цього необхідні широкі реформи. Україна, натомість, обрала “вербальний” шлях євроінтеграції – за

визначенням Т. Возняка – тобто, постійного повторювання мантри про свій геополітичний вибір [34]. Реформи в Україні потребували скоординованої підтримки зі сторони ЄС та відчутних кроків, котрі б засвідчили не на словах прихильність “європейського вибору” України: лібералізації візового режиму, доступу до кредитів, а головне – перспективи членства.

Безініціативність України автоматично надавала ЄС право нав’язувати свої умови відносин – не надто інтенсивних. Крайня обережність дій ЄС щодо України пояснюється його складною бюрократичною структурою, відсутністю консенсусу серед країн-членів та побоюванням реакції Росії, котра розцінює СНД як сферу свого впливу, але, врешті-решт, приводить лише до відтермінування розв’язання проблем у відносинах та їх нових, сильніших проявів.

Вплив Помаранчевої революції на політику ЄС щодо України був не таким значним, як можна було сподіватися. Дія внутрішніх чинників, як інституційна криза та втома від розширення, питання про можливість поглинання виявилася сильнішою для європейських технократів, аніж геополітичний контекст і щирість європейських прагнень українського суспільства. У результаті Україна втратила шанс почати переговори щодо нової угоди вже в 2005 р. Після багатообіцяючого старту, 2005 р. виявився роком втрачених можливостей. У геополітичному плані Україна у результаті застрягла між Сходом і Заходом, у позиції, яку українське суспільство артикулює, і котра є не вигідною, поки ми не вміємо черпати з неї користь.

Досвід двох революцій в Україні свідчить про те, що революційним шляхом неможливо ані прийти “в Європу”, ані збудувати “Європу” у собі, якщо “Європу” прирівнювати до Європейського Союзу. ЄС – це бюрократична структура та єдиним реальним сигналом, який він сприймає – є імплементація реформ.

Помаранчева революція свого часу спричинилася до ейфорії щодо Європи в Україні й навпаки, появи чималого масиву праць на євроінтеграційну тематику. Сьогодні, через десятиліття, історикам належить по-новому, тверезо проаналізувати події 2004–2005 рр.

Список використаних джерел

1. Гальчинський А. Помаранчева революція і нова влада / Анатолій Гальчинський. – К.: Либідь, 2005. – 368 с. 2. Кульчицький С. Помаранчева революція / Станіслав Кульчицький. – К.: Генеза, 2005. – 368 с. 3. Лазарович М. Разом нас багато [Текст] : Тернопільський держ. економічний ун-т у контексті Української помаранчевої революції / М. Лазарович. – Т.: Економічна думка, 2005. – 528 с. 4. Сушко О. Вплив Помаранчевої Революції на міжнародні відносини [Електронний ресурс] / Олександр Сушко // Євроатлантична Україна. – 01.02.2005. – Режим доступу: http://www.ea-ua.info/main.php?parts_id=5&news_id=81&news_show_type=1 5. Яневський Д. Хроніка “помаранчевої” революції / За ред. О. А. Кравець; Передмова П. О. Порошенка; Худож.-оформлювач І. В. Осипов. – Харків: Фолио, 2005. – 319 с. 6. Wolowski P. Ukrainian politics after the Orange Revolution : how far from democratic consolidation / Pawel Wolowski // Ukraine: quo vadis? / edited by Sabine Fischer – Paris : Institute for Security Studies, European Union, 2008. – 148 p. 7. Якими будуть плоди Помаранчевої революції? [Текст] : взаємини між ЄС та Україною у 2005-му – на початку 2006 року / Г. Громадзкі [та ін.]; пер. з англ. С. Саваневська; Фонд ім. Стефана Баторія. – Варшава : [б.в.], 2005. – 40 с. – (Розширений Європейський союз та Україна : нові відносини). 8. Громадський Г. Між надіями та можливостями: відносини ЄС – Україна за рік по Помаранчевій революції [Текст] / Громадський, Гжегож, О. Сушко; Batory Foundation. – Варшава : Фонд ім. Стефана Баторія, 2005. – 48 с. – (Розширений Європейський Союз та Україна : нові відносини). 9. Karatnycky A. The Orange Revolution [Electronic resource] / Adrian Karatnycky // Foreign affairs Magazine. – Issue March–April 2005. – Mode of access : <http://www.foreignaffairs.com/articles/60620/adrian-karatnycky/ukraines-orange-revolution> 10. Kuzio T. The EU and Ukraine: Neighbor, Partner, Member? [Electronic resource] / Taras Kuzio // Russia and Eurasia Review. – August 5, 2003. – Vol. 2, Issue 16. – 5 p. – Mode of access : http://www.taraskuzio.net/media7_files/13.pdf 11. Kuzio T. EU and Ukraine : a turning point in 2004? / Taras

Kuzio. – Paris : European Union Institute for Security Studies, 2003. – 37 p. 12. *Anders Å.* The Economic Policy of Ukraine After The Orange Revolution [Electronic resource] / Aslund Andreas // Eurasian Geography and Economics. – 2005. – 46, no. 5 : 337. – Mode of access : <http://dx.doi.org/10.2747/1538-7216.46.5.327> (accessed May 21, 2014) 13. *Walzenbach G. P. E.* Ukraine Between the Orange Revolution and the EU – European Governance and Transformation in Ukraine / G. P. E. Walzenbach // From post-communism toward the third millennium : aspects of political and economic development in Eastern and South-Eastern Europe from 2000–2005 / ed. Josette Baer. – Bern ; New York : Peter Lang, 2011. – PP. 29–58. 14. *Wilson A.* Ukraine's Orange Revolution / Andrew Wilson. – Yale University Press, New Haven and London, 2005. – 228 p. 15. *Kubicek P.* Ukraine and the European Neighborhood Policy: can the EU help the Orange Revolution bear Fruit? / Paul Kubicek // East European Quarterly. – Spring 2007. – Vol. 41 Issue 1, p1. – PP. 1–23. 16. *Kuzyk P.* The Ukrainian Project : A Hard Road from National Independence to the “Orange Revolution” / Petro Kuzyk // From post-communism toward the third millennium [Electronic resource] : aspects of political and economic development in Eastern and South-Eastern Europe from 2000–2005 / ed Baer, Josette. – Bern ; New York : Peter Lang, 2011. – 270 p. – P. 59–94. 17. *Moshes A.* Ukraine: domestic changes and foreign policy reconfiguration [Electronic resource] / Arkady Moshes // Political trends in the new Eastern Europe: Ukraine and Belarus / Silitski V., Moshes A. – June 2007. – pp. 17–46. – Mode of access : <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/PUB781.pdf> 18. *Puglisi R.* A leap forward to Europe: the impact of the “Orange Revolution” on EU–Ukraine relations / Rosaria Puglisi // The Security Dimensions of EU Enlargement. Wider Europe, Weaker Europe? / eds. David Brown, Alistair J. K. Shepherd. – Manchester University Press, July 2007. – 288 p. 19. *Roth M.* EU-Ukraine relations after the orange revolution: The role of the new member states / Mathias Roth. // Perspectives on European Politics and Society. – 2007. – Volume 8, Issue 4. – London : Routledge. – PP. 505–527. 20. *Thomas D. C.* Case studies. EU Policy on Ukraine during and since the Orange Revolution: “A door neither closed nor open” / Daniel C. Thomas // Making EU foreign policy : national preferences, European norms and common policies / ed. Daniel C. Thomas. – Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2011. – 256 p. 21. *Ukraine: quo vadis?* / ed. Sabine Fischer. – Paris : Institute for Security Studies, European Union, 2008. – 148 p. 22. *Hatton D.* Did the Orange Revolution change Ukraine: geopolitical position regarding Russia and the west? [Digital source] / Daniel Hatton // POLIS Journal. – 2010. – № 3. – Mode of access : <http://www.polis.leeds.ac.uk/assets/files/students/student-journal/ug-summer-10/daniel-hatton-summer-10.pdf> – (accessed July 3, 2014). 23. *Youngs R.* EU Policy on Ukraine during and since the Orange Revolution: “A door neither closed nor open” / Richard Youngs // Making EU foreign policy : national preferences, European norms and common policies / ed. Daniel C. Thomas. – Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2011. – 256 p. 24. *Kuzio, T.* Is Ukraine Part of Europe's Future? / Taras Kuzio // The Washington Quarterly, 2006. – № 29 (3). – PP. 89–108. 25. *Results of Ukraine elections.* European Parliament resolution on the results of Ukraine elections [Digital source] // EUR-Lex. Access to European law. – Official Journal 247 E. – 06/10/2005. – P. 0155 – 0158. – Mode of access: [http://www.europarl.eu.int/meetdocs/2004_2009/documents/autres/p6_ta-prov\(2005\)0009_en.pdf](http://www.europarl.eu.int/meetdocs/2004_2009/documents/autres/p6_ta-prov(2005)0009_en.pdf) 26 *План дій Україна-ЄС* (втратив чинність у зв'язку з схваленням Порядку денного асоціації Україна – ЄС) [Електронний ресурс] / Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/document/12839036/4.doc> 27. *Самміт Україна-ЄС* (м. Київ, 1 грудня 2005 року) Спільна заява [Електронний ресурс] / Delegation of the EU to Ukraine. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/eu_uk_chronology/eu-ukraine_summit_uk.pdf 28. *The European Union's eastern neighbours after the Orange Revolution* / ed. Lejins, Atis ; Latvijas ārpolitikas institūts. – Rīga : Latvian Institute of International Affairs, 2006. – 88 p. 29. *Меморандум між Україною та Європейським Союзом про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі від 01.12.2005* [Електронний ресурс] / Верховна рада України: офіційний веб-портал. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_694 30. *Угода між Україною та Європейським Співтовариством про певні аспекти повітряного сполучення від 01.12.2005* [Електронний ресурс] / Верховна рада України: офіційний веб-портал. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_743 31. *Угода про співробітництво щодо цивільної глобальної навігаційної супутникової системи (ГНСС) між Європейським Співтовариством, його державами-членами та Україною* [Електронний ресурс] / Верховна рада України: офіційний веб-портал. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_751 32. *Kuzio, T.* Ukraine under Kuchma : Political Reform, Economic Transformation and Security Policy / Taras Kuzio. – London: Macmillan Press LTD, 1997. – 281 p. 33. *Жеребецький С.* Зміна геополітичного статусу України [Електронний ресурс] / Євген Жеребецький // Культурологічний часопис “І”. – № 36. – 2005. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n39texts/N39-geopolit.htm> 34. *Возняк Т.* Стосунки Україна-ЕС: перезавантаження /

Мария Юрчак

**ВЛИЯНИЕ ОРАНЖЕВОЙ РЕВОЛЮЦИИ НА ПОЛИТИКУ ЕВРОПЕЙСКОГО
СОЮЗА ПО ОТНОШЕНИЮ К УКРАИНЕ В 2004–2005 ГГ.**

В статье определено воздействие общественно-политических событий в Украине 2004–2005 годов на формирование внешней политики ЕС; выявлено факторы, которые сдерживали Европейский Союз от углубления сотрудничества с Украиной в “пост-оранжевый” период.

Ключевые слова: Оранжевая революция, внешняя политика ЕС, расширение ЕС, Украина. Европейская политика соседства.

Mariya Yurchak

**THE IMPACT OF THE ORANGE REVOLUTION ON THE EU’S FOREIGN
POLICY TOWARDS UKRAINE IN 2004–2005**

This article discovers the influence of socio-political developments in Ukraine on making the EU foreign policy in 2004–2005. Author investigates the factors, which restrained the European Union from deepening the relationship with Ukraine in post-orange period.

Key words: Orange revolution, the EU foreign policy, the EU enlargement, Ukraine, European neighborhood policy.